

Editorial

În aprilie 2008, 35 de angajați ai Mitropoliei Olteniei au început demersuri pentru înființarea sindicatului „Păstorul cel Bun”. Într-o primă etapă, Judecătoria a hotărât înscrierea în registrul sindicatelor, dar Tribunalul Dolj a respins la 11 iulie 2008 cererea angajaților. Aceștia s-au adresat Curții Europene a Drepturilor Omului. La 31 ianuarie 2012, Secția a III-a a Curții Europene a Drepturilor Omului a stabilit că „...în absența unei *nevoi imperioase* și în lipsa motivelor suficiente, Curtea consideră că o măsură atât de radicală, precum respingerea cererii de înregistrare a sindicatului petent este disproporționată scopului intenționat și necesară într-o societate democratică. Ca urmare, a avut loc o încălcare a art. 11 al Convenției”.

La rândul său, statul român s-a adresat Marii Camere care, la 9 iulie 2013, a răsturnat decizia Camerei secunde. Mai multe organizații și biserici și-au exprimat interesul să intervină în cauza „*Sindicatul Păstorul cel Bun*” c. *României*. Într-un astfel de context, argumentele Marii Camere care au dus la concluzia că, în speță, statul român nu a încălcat art. 11 al Convenției europene a drepturilor omului, sunt deconcertante.

Judecătorii europeni recunosc că sarcinile preoților membri ai sindicatului au caracteristicile relațiilor de muncă, incluzând activități finanțate de stat, angajamente cu scop lucrativ pentru care Biserica Ortodoxă Română plătește salarii, impozite, contribuții la pensii, asigurări sociale și de sănătate. Referințele se opresc aici. Nu sunt analizate consecințele faptului că Biserica Ortodoxă Română (BOR) funcționează asemenea unei vaste corporații, cu mari interese economice și că într-o astfel de situație, supunerea salariaților acesteia la autoritatea absolută a ierarhilor Bisericii și în domeniul *activităților laice* produce o situație preocupantă pentru soarta drepturilor omului – ca și pentru funcționarea sistemului democratic în sine. Marea Cameră se retrage în spatele afirmației: „Ar fi o sarcină delicată să se facă o distincție precisă între activitățile religioase ale membrilor clerului și activitățile de natură mai mult financiară (§144)”. Din contră, această distincție operează de la Max Weber încoace. Înființarea sindicatului „Păstorul cel Bun” separă dimensiunea de credință de cea instituțională.

Pentru a-și susține concluzia, Curtea ia ca repere largă marjă de apreciere a statelor în domeniul muncii și al formelor de organizare, neutralitatea statelor în materie religioasă și autonomia comunităților religioase. Aplicarea art. 9 obligă aceste state – enunță judecătorii europeni – să țină seamă de așteptările comunităților religioase de a fi lăsate să funcționeze în mod pașnic, fără intervenția arbitrară a statului (§139).

Rolul statului de a fi un neutru și imparțial organizator al vieții religioase conduce, afirmă Marea Cameră, la ordine publică, pace și toleranță într-o societate democratică. Neutralitatea invocată de judecătorii europeni este valabilă în cazul statelor laice care nu fac diferență între organizații religioase. Ea devine doar relativ neutră în sistemele care disting între actori religioși avantajați (cultele) și „ceilalți”, iar în cazul românesc, neutralitatea a fost pierdută de vreme ce instituțiile statului au intrat în raporturi politice și financiare cu BOR asigurându-i acesteia ample privilegii în raport cu toți ceilalți actori, religioși ori nereligioși.

Curtea de la Strasbourg se aliază la poziția Guvernului „că prin refuzul înregistrării sindicatului petent, statul nu a făcut decât să își decline implicarea în organizarea și activitatea

BOR, urmând datoria de neutralitate a art. 9 din Convenție” (§166). Judecătorii europeni nu par să realizeze că refuzul înregistrării sindicatului „Păstorul cel Bun” înseamnă contrariul: *implicarea* în viața internă a BOR, de vreme ce o autoritate publică a intervenit în favoarea unei părți a BOR (conducerea arhidiecezei Craiova) și în defavoarea alteia (preoții și mirenii angajați ai arhidiecezei organizați în sindicat).

Marea Cameră invocă sistematic autonomia cultelor ca principiu „central al relațiilor dintre statul român și comunitățile religioase”, menționează argumentul guvernului, că preoții au îndatoriri în virtutea jurământului de credință și obligația de a se supune episcopului și deciziilor sale, ambele reflectate în Statutul BOR. Cum Statutul a fost aprobat de guvern, el joacă rolul legii interne care legitimează restrângerea dreptului fundamental garantat de art. 9 al Convenției europene.

Raționamentul Marii Camere nu ține seamă de faptul că actul guvernamental al validării statutelor bisericești cenzurează valorile constituționale și prevederile legii specifice. Constituția și Legea sindicatelor nr. 54/2003 stabilesc posibilitatea restrângerii libertății de a forma sindicate *exclusiv* în cadrul ministerelor de Interne, Apărării, Justiției și serviciilor de informații (și de către demnitari). Astfel, hotărârea instanței de la Strasbourg din 9 iulie 2013 vine să legitimeze un comportament cu consecințe greu de supraestimat: guvernul român și-a dat acordul pentru restrângerea drepturilor fundamentale ale angajaților unui organism religios cu a cărei conducere împarte interese economice și politice. S-a întâmplat contrariul în anul 2008, când a fost criticată reglementarea din Statutul BOR de a interzice clericilor și monahilor să compare în fața instanțelor judecătorești. Atunci, BOR a hotărât să schimbe prevederea care afectă dreptul fundamental garantat de art. 6 al Convenției europene.

Pentru Marea Cameră, principiul autonomiei cultelor împreună cu principiul neutralității ar motiva decizia de neînregistrare a sindicatului „Păstorul cel Bun”: „Respectul autonomiei comunităților religioase implică că statul trebuie să accepte dreptul comunităților religioase să reacționeze în raport cu propriile reguli și interese, la orice mișcare disidentă care apare în interior și constituie o amenințare la coeziunea lor, imagine și unitate. Nu este deci rolul statului să acționeze ca un arbitru între comunități religioase și facțiuni disidente care există ori pot să apară” (§2). Dar conținutul celor întâmplate este contrar concluziei judecătorilor europeni: prin neînregistrarea sindicatului, statutul a intervenit ca arbitru în dispută. Tribunalul Dolj a susținut conducerea Arhidiecezei împotriva unor membri ai ei și a împiedicat rezolvarea internă a unor conflicte de interese implicând exercițiul drepturilor fundamentale.

Deși Curtea Europeană a Drepturilor Omului a fost gândită ca un dig de protecție pentru susținerea drepturilor omului, și nu a legitimării coalițiilor de interese, 11 din cei 17 judecători ai Marii Camere au considerat că în speța analizată România nu a încălcat art. 11. Decizia Marii Camere în cauza „Păstorul cel Bun” *c. României* a făcut în acest dig atâtea fisuri, încât digul dă impresia că o să se prăbușească.